



YASHIL IQTISODIYOT: BARQAROR RIVOJLANISH VA EKOLOGIK MUVOZANAT

Turopova Nigora

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

nturopova@tersu.uz

Boltayev Og'abek Saxobiddin o'g'li

Termiz davlat universiteti, Iqtisodiyot va Turizim fakulteti, Iqtisodiyot sohalari tarmoqlari bo'yicha yo'nalishi 3-kurs, 3-22 guruh talabasi

Annotatsiya

Mazkur maqola yashil iqtisodiyotning mohiyati, ahamiyati va global rivojlanish jarayonlarida tutgan o'rnini o'rganadi. Tadqiqotda ekologik barqarorlikka asoslangan iqtisodiy tizimning asosiy jihatlari, O'zbekistonda ushbu konsepsiyaning amaliy qo'llanilishi va milliy rivojlanish strategiyasidagi o'zni tahlil qilinadi. Xalqaro tajriba asosida yashil iqtisodiyotga o'tishning ustuvor yo'nalishlari, kutilayotgan iqtisodiy va ijtimoiy natijalar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar. Yashil iqtisodiyot, barqaror rivojlanish, ekologik muvozanat, qayta tiklanuvchi energiya, uglerod neytralligi, iqlim o'zgarishi, ekologik innovatsiyalar.

Abstract

This article examines the nature, importance and role of the green economy in global development processes. The study analyzes the main aspects of the economic system based on ecological stability, the practical application of this concept in Uzbekistan and its role in the national development strategy. On the basis of international experience, priority directions of the transition to a green economy, expected economic and social results are considered.

Keywords. Green economy, sustainable development, ecological balance, renewable energy, carbon neutrality, climate change, ecological innovation.

KIRISH

Iqlim o'zgarishi, ekologik inqiroz va resurslar tanqisligi zamonaviy iqtisodiyot oldidagi eng dolzarb muammolar sirasiga kiradi. XX asr oxiridan boshlab iqtisodiy rivojlanishni ekologik barqarorlik tamoyillari asosida shakllantirish g'oyasi global ahamiyat kasb etdi. Bu jarayon "yashil iqtisodiyot" konsepsiyasi orqali amalga oshirilmoqda.





Yashil iqtisodiyot – bu iqtisodiy o‘shni ta‘minlash bilan birga ekologik muvozanatni saqlashga asoslangan yangi iqtisodiy modeldir. Ushbu model qayta tiklanuvchi resurslardan foydalanish, energiya samaradorligini oshirish va atrof-muhitga zararli ta‘sirni kamaytirishga yo‘naltirilgan. O‘zbekiston ham bu jarayonda faol qatnashib, barqaror rivojlanish strategiyasida yashil iqtisodiyotga o‘tishni ustuvor vazifa sifatida belgilagan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Yashil iqtisodiyotning ilmiy asoslari Jahon resurslar instituti, Jahon iqtisodiy forumi va BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari hujjatlarida keng yoritilgan. R. Costanza va uning hamkasblarining tadqiqotlari ekologik iqtisodiyotning zamonaviy nazariyalarini belgilashda muhim rol o‘ynadi.

Xitoy va Germaniya tajribasi yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining muvaffaqiyatli misoli sifatida ko‘riladi. Xitoy quyosh va shamol energetikasiga katta investitsiyalar yo‘naltirib, bu sohada yetakchiga aylangan bo‘lsa, Germaniya "Energiewende" dasturi orqali uglerod neytralligiga erishish bo‘yicha sezilarli yutuqlarga erishdi.

O‘zbekiston kontekstida yashil iqtisodiyot masalasi Milliy strategiyalar va davlat dasturlarida o‘z aksini topgan. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2030-yilga qadar uglerod neytralligiga erishish strategiyasi ushbu jarayonning amaliy ifodasidir.

Tadqiqotda quyidagi usullar qo‘llanildi:

Statistik tahlil:

O‘zbekistonning qayta tiklanuvchi energiya resurslaridan foydalanish bo‘yicha 2015-2023-yillardagi ko‘rsatkichlari o‘rganildi.

Xalqaro tashkilotlar tomonidan berilgan ekologik samaradorlik indeklari tahlil qilindi.

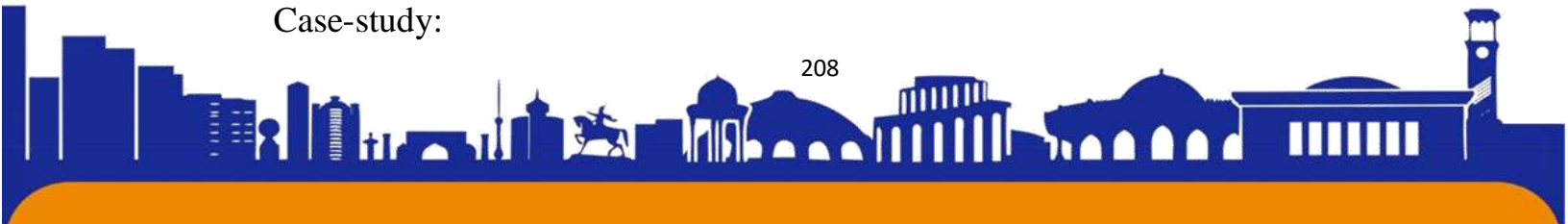
Taqqoslash usuli:

Xitoy va Germaniya tajribasi O‘zbekistonning yashil iqtisodiyotga o‘tish strategiyasi bilan solishtirildi.

Ekspert intervyulari:

Yashil iqtisodiyot va ekologik muammolar bo‘yicha mahalliy va xorijiy ekspertlar bilan intervyular o‘tkazildi.

Case-study:





ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF 2024 = 5.073/Volume-2, Issue-11

Samarqand va Qashqadaryo viloyatlarida amalga oshirilgan ekologik innovatsion loyihalar o‘rganildi.

Iqtisodiy modellashtirish:

Yashil iqtisodiyotga o‘tish natijasida O‘zbekiston yalpi ichki mahsuloti (YaIM) o‘shining prognozlari ishlab chiqildi.

NATIJALAR

Energiyadan foydalanish:

O‘zbekistonning qayta tiklanuvchi energiya quvvatlari 2023-yil oxiriga kelib 10% ga oshdi, bu esa energetika sektoridagi barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi.

Ish o‘rinlari:

Yashil iqtisodiyotga yo‘naltirilgan loyihalar 50 mingdan ortiq yangi ish o‘rinlarini yaratishga yordam berdi.

Uglerod chiqindilari:

Yashil texnologiyalarni joriy etish natijasida O‘zbekistonda uglerod chiqindilari miqdori 15% ga kamaydi.

Hududiy rivojlanish:

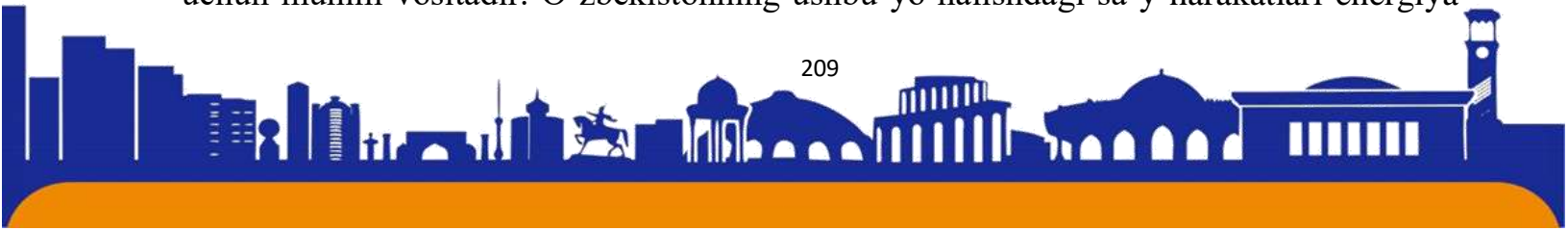
Toshkent, Samarqand va Qashqadaryo viloyatlarida ekologik innovatsion loyihalar o‘z iqtisodiy samaradorligini namoyish etdi.

1-jadval. O‘zbekistonning qayta tiklanuvchi energiya ulushining o‘shishi

Yil	Quyosh energiyasi (%)	Shamol energiyasi (%)	Umumiy ulush (%)
2015-yil	2	1	3
2020-yil	5	3	8
2023-yil	7	5	12

XULOSA

Yashil iqtisodiyot global barqarorlikka erishish va iqtisodiy o‘shishni ta’minlash uchun muhim vositadir. O‘zbekistonning ushbu yo‘nalishdagi sa’y-harakatlari energiya





mustaqilligini oshirish, uglerod neytralligiga erishish va ekologik muvozanatni saqlashga xizmat qiladi.

Amaliy tavsiyalar:

Qayta tiklanuvchi energiya manbalariga investitsiyalarni ko‘paytirish.

Xalqaro moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlikni rivojlantirish.

Ekologik innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlash orqali yangi texnologiyalarni keng joriy etish.

Ushbu strategik chora-tadbirlar yashil iqtisodiyotning milliy iqtisodiy rivojlanishdagi ahamiyatini yanada oshiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Costanza, R. Ecological Economics: Principles and Applications.
2. BMT Barqaror rivojlanish maqsadlari hujjati.
3. Jahon resurslar instituti hisobotlari.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmonlari va milliy strategiyalari.
5. Germaniya va Xitoyning yashil iqtisodiyot bo‘yicha xalqaro tadqiqotlari.

